

**บทเรียนจากการรณรงค์การทำสวนครัวของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามใน
พ.ศ. 2481-2487: แนวทางการนำมาใช้ในปัจจุบัน**
**A Lesson from Field Marshal P. Pibulsonggram's Kitchen Gardening
Campaign from 1938 to 1944: Modern-day Application**

ปรศนีย์ เกศะบุตร*
Prasnee Kaysabutra*

*อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

*Instructor ,Department of Hotel Management ,School of Humanities and Tourism Management ,Bangkok University.

E-mail : prasnee.k@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเรื่องการรณรงค์การทำสวนครัว ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2487 เริ่มจากศึกษาปัจจัยอันเป็นที่มาของการส่งเสริมให้คนไทยในยุค นั้นทำสวนครัว และศึกษาแนวคิด นโยบาย ตลอดจนการดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การดำเนินงานดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนและแนวทางในการส่งเสริมให้คนไทยในสังคมปัจจุบัน ทำสวนครัวได้มากน้อยเพียงใด

จากการศึกษา พบว่าการรณรงค์การทำสวนครัว มีการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย สร้างชาติอันเป็นนโยบายหลักที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามใช้ในการบริหารประเทศ และเมื่อ ประเทศไทยเข้าร่วมทำสงครามโลกครั้งที่สอง รวมทั้งการประสบอุทกภัยอย่างรุนแรง ทำให้เกิดการ ขาดแคลนสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค รัฐบาลได้ใช้นโยบายเร่งรัดส่งเสริมให้คนไทยทำสวนครัวมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหาร จึงดำเนินการด้วยการรณรงค์ชักชวนและใช้กลไกอำนาจรัฐสั่งการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

การรณรงค์การทำสวนครัวในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น รัฐบาลในปัจจุบันสามารถ นำมาใช้เป็นบทเรียนและแนวทางโดยใช้วิธีการโฆษณา ชักชวน และการให้รางวัล

คำสำคัญ: การทำสวนครัว จอมพล ป.พิบูลสงคราม

Abstract

This research aims at studying Field Marshal P. Pibulsonggram's kitchen gardening campaign from 1938 to 1944, starting from a study of the factors which resulted in the kitchen gardening campaign, the concepts, policies as well as the government's performance to achieve its goal, and how the performance can serve as a lesson and guideline for a similar campaign in modern Thai society.

The study reveals that the kitchen gardening campaign complied with the nation-building policy, which was Field Marshal P. Pibulsonggram's regime's principle policy of administration. When Thailand entered the Second World War and suffered severe flooding, causing shortages of consumer goods, the government promoted kitchen gardening in order to resolve the problem of shortages through campaigns and state mechanisms to achieve its goal.

The kitchen gardening campaign during Field Marshal P. Pibulsonggram's regime can be used as a lesson and guideline for the present government in terms of campaigning through advertising, encouraging and rewarding.

Keywords: kitchen gardening, Field Marshal P. Pibulsonggram

บทนำ

แม้ว่าประเทศไทยจะได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารอยู่ในระดับแนวหน้าของโลก และมีความมุ่งหวังที่จะให้ประเทศเป็นครัวของโลก แต่ในสภาพการณ์ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตอาหารที่มีราคาแพง เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ส่งผลให้คนไทยต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารเพื่อการบริโภคเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การบริโภคอาหารในชีวิตประจำวัน ยังมีสารพิษซึ่งเป็นสารเคมีต่างๆ ปะปนอยู่ในอาหาร จากการที่ผู้ผลิตอาหารนำมาใช้ปรุงแต่งลงไปในตัววัตถุดิบแต่ละชนิด และผู้ที่เพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ มีการใช้สารเคมีเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณมากและสวยงาม ส่งผลให้ร่างกายของผู้บริโภคสะสมสารพิษจนทำให้เกิดโรคร้ายต่างๆ ตามมา จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้บริโภครวมทั้งผู้ที่ใส่ใจในสุขภาพจึงต้องพยายามหาทางปรับตัวกับภาวะวิกฤตอาหารแพง และอาหารที่เจือปนด้วยสารเคมีต่างๆ ที่เข้าสู่ร่างกาย โดยเฉพาะสารเคมีที่มาจากผัก ซึ่งมีอัตราการเสี่ยงต่อการบริโภคสารพิษเข้าไปสะสมในร่างกายเป็นจำนวนมาก

การทำสวนครัวจึงนับเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้ผู้บริโภคได้รับประทานพืชผักสะอาด ซึ่งปลูกด้วยตนเอง ปลอดภัยจากสารพิษ อีกทั้งยังเป็นการลดค่าใช้จ่าย และหากผลผลิตมีปริมาณมากเกินความต้องการที่จะบริโภค ยังสามารถนำออกขาย ประกอบเป็นอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ ทำให้เศรษฐกิจของครัวเรือนดีขึ้น ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มุ่งส่งเสริมให้คนไทยพึ่งตนเอง มีอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย รู้จักการออม ตลอดจนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย

แนวทางการปฏิบัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทุกรัฐบาลตระหนักในความสำคัญและในคุณประโยชน์ จึงพยายามที่จะส่งเสริมให้คนไทยปลูกผักสวนครัว ดังนั้นหน่วยงานของรัฐบาล เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และเครือข่ายหน่วยงานต่างๆ ทำหน้าที่ดำเนินการรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยปลูกพืชผักสวนครัว ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยมีพืชผักปลอดสารพิษเพียงพอในการบริโภค เป็นการส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่คนไทย และเพื่อลดภาระค่าครองชีพ แก่ปัญหาความยากจน (เทศบาลตำบลบ้านดู่, มปป, หน้า 1) อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังสร้างค่านิยมที่ดีให้แก่คนไทย ท่ามกลางกระแสลัทธิบริโภคนิยมที่กำลังครอบงำสังคมไทยทุกวันนี้

ดังนั้น ปัจจุบันกระแส “ปลูกผักกินเอง” จึงเกิดขึ้นและเริ่มเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งในเขตเมืองและชนบท ตัวอย่างในเขตเมือง เช่น โครงการสวนผักคนเมือง ที่มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) ร่วมกับเครือข่าย ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมือง สาขาเจ้าชายผัก ตลาดพร้าว 71, ศูนย์เรียนรู้การทำเกษตรในเมือง (สุวรรณภูมิ), สวนผักบ้านคุณตา ถนนสุขุมวิท 62, สวนเกษตรดาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่, โรงแรมพระนครนอนเล่น, กองดุริยางค์ทหารบก, หมู่บ้านพฤกษาวิลเลจ คลอง 6 ปทุมธานี และโรงเรียนอิสลามวิทยาลัย จัดตั้งขึ้นเพื่อให้คนเมืองได้รู้จักปลูกผักไว้บริโภคเองในครัวเรือน สามารถพึ่งตนเองด้านอาหารให้มากขึ้น (ณัชพิมพ์ รัตนานันนอก, 2555, หน้า1) ส่วนในเขตชนบทนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ซึ่งมีที่ดินได้หันมาใช้ระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการจัดการแหล่งน้ำ และการจัดสรรแบ่งส่วนพื้นที่ทำการเกษตรอย่างเหมาะสม การปลูกพืชผักสวนครัว

เป็นหลักการหนึ่งที่จะทำให้มีแหล่งอาหารซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีแหล่งอาหาร และยังก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (มูลนิธิเกษตรกรมัยยืน, มปป, หน้า 1)

ในอดีตนั้นการรณรงค์ส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนครัว เคยเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.

พิบูลสงครามบริหารประเทศในช่วง พ.ศ. 2481-2487 ซึ่งอยู่ในยุคของการบริหารประเทศโดยใช้นโยบายสร้างชาติ ท่ามกลางสถานการณ์ภาวะสงครามโลกครั้งที่สอง จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้ความสำคัญกับการทำสวนครัวเป็นอย่างมาก ดังคำกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังนี้

...อาหารเป็นสิ่งแรกที่ยังชีวิตของเราให้อยู่ได้ ในกรณีนี้ถ้าทุกท่านได้พยายามเสาะหาของท่านไว้เองแล้ว ท่านก็ไม่ต้องเดือดร้อนสวนครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ที่จะต้องมีไว้ประจำบ้านของท่าน ไข่ เป็ด ควรจะมีเลี้ยงไว้สำหรับรับประทาน ถ้าการทำสวนครัวกับการเลี้ยงสัตว์เป็นงานที่ได้ทำกันอย่างจริงจัง ทำเป็นประจำสำหรับบ้านแล้ว ก็จะเป็นการประหยัดรายจ่ายของแต่ละครัวเรือน อันเป็นหน่วยของชาติได้ปีละไม่น้อยเลย... (อ.พิบูลสงคราม, 2:2, 2518, หน้า 115)

จากการที่สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตอาหารแพงและอาหารที่เจือปนด้วยสารพิษ ผู้บริโภคส่วนหนึ่งจึงหันมาทำสวนครัว ซึ่งถือได้ว่าเป็นการน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมายึดถือปฏิบัติ แต่กิจกรรมดังกล่าวก็ยังไม่มียุทธศาสตร์เป็นนโยบายระดับชาติดังเช่นในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยิ่งขาดการได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในฐานะผู้นำ ที่ได้ให้ความสำคัญต่อการทำสวนครัวเช่นกัน จึงเป็นประเด็นที่น่าศึกษาว่า มีปัจจัยใดที่ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามส่งเสริมให้คนไทยทำสวนครัว รัฐบาลมีแนวคิด นโยบาย และวิธีดำเนินงานอย่างไร การดำเนินงานดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนและแนวทางการส่งเสริมในสังคมไทยปัจจุบันได้มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยทำสวนครัว
2. ศึกษาแนวคิด นโยบาย และวิธีดำเนินการของรัฐบาล
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรณรงค์ให้คนไทยทำสวนครัวกับนโยบายสร้างชาติ
4. ศึกษาว่าสามารถนำวิธีการดำเนินการของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาปรับใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้คนไทยในสังคมปัจจุบันทำสวนครัวได้มากน้อยเพียงใด

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) และนำเสนอในรูปแบบของพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ตั้งคำถาม วัตถุประสงค์ ในการวิจัย
2. ศึกษาแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์ ค้นคว้าจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ส่วนเอกสารที่ตีพิมพ์แล้วค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล เช่น หอสมุดแห่งชาติ สถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดสุรินทร์ โอสถานุเคราะห์ และเว็บไซต์ต่างๆ
3. วิเคราะห์ข้อมูลและจัดจำแนกประเภทของข้อมูลตามเค้าโครงงานวิจัย รวมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการตีความข้อมูล
4. สังเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการเขียนและสรุปอภิปรายผล

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประวัติศาสตร์เรื่องราวสมัยที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามบริหารประเทศในช่วง พ.ศ. 2481-2487 นั้น นับเป็นอีกช่วงสมัยหนึ่งที่สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในด้านการเมืองนั้นเกิดแนวคิดแบบเชื้อผู้นำและลัทธินิยมทหาร ส่วนทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมที่เน้นการพึ่งพาตนเอง สร้างค่านิยมใหม่ให้คนไทยประกอบอาชีพค้าขาย พร้อมกับการใช้นโยบายต่อต้านและกีดกันชาวต่างชาติโดยเฉพาะคนจีน ทางด้านสังคม เป็นช่วงสมัยที่คนไทยต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อให้เจริญเทียบเท่ากับประเทศตะวันตก

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นตามแนวนโยบายสร้างชาติที่รัฐบาลใช้ปฏิบัติเป็นนโยบายหลักในการบริหารประเทศ โดยมีลัทธิชาตินิยมเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญ เพื่อมุ่งหวังให้ชาติไทยมีความ

เจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของนโยบายสร้างชาติ ดังที่จอมพล ป. พิบูลสงครามกล่าวถึงความหมายของคำว่าสร้างชาติ ไว้ว่า “...ชาติไทยมีอยู่แล้ว แต่สถานะบางอย่างของชาติยังไม่ถึงขั้นระดับสมความต้องการของประชาชาติไทย เราจำเป็นต้องพร้อมใจกันสร้างเพิ่มเติมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ช่วยกันปรับปรุงไปจนกว่าเราทุกคนจะพอใจหรืออย่างน้อยก็ได้ระดับเสมออารยประเทศ...” (พช.สร0201.35/1 “เรื่องคำวิงวอนของนายกรัฐมนตรีแด่พี่น้องสตรีไทย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2484”)

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2544, หน้า 180) ได้ศึกษาเกี่ยวกับจอมพล ป. พิบูลสงครามว่าดำเนินนโยบาย “การสร้างชาติ” ในลักษณะของ “ลัทธิชาตินิยมและลัทธิทหาร” และ “เศรษฐกิจลัทธิชาตินิยม” ปลุกจิตสำนึกความเป็นไทย ต่อต้านการครอบงำเศรษฐกิจของชาวต่างชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภูวดล ทรงประเสริฐ (2519, หน้า 76-100) และผานิต รวมศิลป์ (2520, หน้า 30-83) พบว่านโยบายการสร้างชาติทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำเนินการโดยมองปัญหาว่า มีสาเหตุมาจากการครอบงำทางเศรษฐกิจจากชาวต่างชาติที่เป็นชาวตะวันตกและชาวจีนที่อยู่ในประเทศไทย รัฐบาลจึงใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมด้วยวิธีการดังนี้ 1) การรณรงค์โฆษณา สร้างคำขวัญ ปลุกจิตสำนึกคนไทย เรื่องนิยมไทย และให้หันมาประกอบอาชีพค้าขาย 2) การใช้อำนาจรัฐ ส่งเสริมให้ชาวไทยมีบทบาททางเศรษฐกิจ 3) การบังคับซื้อกิจการของชาวต่างชาติ โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนคนไทยทั้งด้านการค้า การเกษตร และการอุตสาหกรรม

ด้านการค้านั้น ในกิจการขนาดใหญ่ รัฐบาลตั้งบริษัทการค้าที่รัฐบาลถือหุ้น เพื่อแข่งขันกับธุรกิจต่างชาติส่วนในกิจการขนาดเล็ก รัฐเข้า

ควบคุมอาชีพชาวต่างชาติละส่งเสริมการค้าของคนไทย

ด้านการเกษตร รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านการใช้ที่ดิน การชลประทาน และการคมนาคม ตลอดจนชักชวนให้ประชาชนปลูกพืชผักสวนครัว พัฒนาการเพาะปลูกและพัฒนาระบบสหกรณ์

ด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลจัดตั้งอุตสาหกรรมแบบรัฐวิสาหกิจขึ้นมาดำเนินการด้วยการโอนกิจการของต่างชาติมาเป็นของรัฐบาลเกือบทั้งหมด เช่น การจัดตั้งบริษัทข้าวไทย การจัดตั้งองค์การสวนยางพารา รวมทั้งการตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นหลายแห่ง ได้แก่ โรงงานทำกระดาษ โรงงานน้ำตาล โรงงานบุหรี โรงงานสุรา เป็นต้น (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2519, หน้า 79-81) โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองตั้งแต่ พ.ศ. 2485 รัฐบาลได้เข้าควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆอย่างเต็มที่ ด้วยวิธีออกพระราชบัญญัติฉบับต่างๆ ติดตามมาด้วยการบังคับซื้อจากเอกชนใน พ.ศ. 2486 (ผานิต รวมศิลป์, 2520, หน้า 76-78)

โดยภาพรวมนโยบายสร้างชาติด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วง พ.ศ. 2481-2487 นั้นรัฐบาลมีแนวทางการดำเนินงานเศรษฐกิจแบบชาตินิยม โดยเริ่มตั้งแต่ระดับพื้นฐานคือพลเมืองจนถึงระดับรัฐ มีการปฏิบัติทุกวิถีทางที่จะทำให้คนไทยมีอาชีพ ดังเช่นการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพสำหรับคนไทย 27 ชนิดใน พ.ศ. 2485 (เทียมจันทร์ อ่ำหวอด, 2520, หน้า 185-187) นอกจากนี้ยังมีการปลูกจิตสำนึกคนไทยเรื่องนิยมไทย การส่งเสริมให้ประกอบอาชีพค้าขายในขณะเดียวกันมีการใช้มาตรการรุนแรงต่อต้านคนจีนทำให้เกิดความเดือดร้อนและความไม่พอใจแก่ชาวจีนในยุคนั้น

ส่วนแนวทางปฏิบัติของนโยบายสร้างชาติด้านการปกครอง ด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น มีการออกกฎหมายต่างๆ โดยผ่านสภาในรูปของประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเช่นประกาศใช้รฐนิยม 12 ฉบับ การเผยแพร่ความรู้ลักษณะชาตินิยมโดยใช้กลไกอำนาจรัฐ ที่มีหน่วยงานคือกรมโฆษณาการ เผยแพร่บทเพลง บทละคร ปลูกใจ คำขวัญ คำปราศรัยและสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีในวาระต่างๆ ตลอดจนรายการสนทนาทางวิทยุของนายมัน-นายคง ที่จัดเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งมีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมใน พ.ศ. 2485 เพื่อสร้างชาติให้มีวัฒนธรรมเจริญเทียบเท่านานาประเทศโดยรักษาและฟื้นฟูในวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติไว้นอกจากนี้ยังมีผลงานของหลวงวิจิตรวาทการ เช่น การแสดงปาฐกถา การบรรยาย การแสดงสุนทรพจน์ การเขียนบทละครประวัติศาสตร์ การแต่งเพลงปลูกใจให้รักชาติ เป็นต้น เนื้อหาของงานดังกล่าวจะสอดแทรกความรู้ลักษณะชาตินิยม ให้รักชาติ บ้านเมือง ปฏิบัติตามผู้นำ เน้นความสามัคคี เน้นความยิ่งใหญ่ของชาติ

นโยบายสร้างชาติจึงเป็นหัวใจสำคัญที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามยึดเป็นนโยบายหลักในการบริหารประเทศ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อคนไทยในยุคนั้นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการดำเนินนโยบายการสร้างชาติของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม มุ่งให้ความสำคัญกับพลเมืองในชาติทุกคนที่ต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่การสร้างชาติ และหน้าที่สำคัญของพลเมืองในยุคของการสร้างชาติคือ การรู้จักสร้างตนเอง ดังสุนทรพจน์ของ จอมพล ป.พิบูลสงครามว่า “...การสร้างชาติ คือการสร้างตัวของคนทุกคน ถ้าเราทุกคนมีร่างกายที่แข็งแรงมีวัฒนธรรมดี มีศิลปกรรมงาม และมีอารยธรรมดี คืออย่างไทย ซึ่งไม่มีชาติใดจะดีกว่าอยู่แล้ว ประกอบอาชีพให้รุ่มรวยดังนี้ ชาติ

ไทยก็จะดีไปด้วย...” (สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีกล่าวทางวิทยุกระจายเสียงแก่ประชาชนชาวไทยทั้งมวล, 2483, หน้า 823)

ประเทศไทยในช่วงสมัยการบริหารงานของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม นอกเหนือจากการใช้นโยบายสร้างชาติเป็นแนวทางหลักในการบริหารประเทศซึ่งส่งผลกระทบต่อราษฎรแล้ว ยังมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นกับคนในชาติคือ การที่รัฐบาลได้นำประเทศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สอง ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 โดยอยู่ฝ่ายญี่ปุ่นก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของไทยคือ เกิดภาวะเงินเฟ้อ เงินบาทลดค่าอย่างรุนแรง เนื่องจากรัฐบาลญี่ปุ่นขอกู้ยืมเงินจากรัฐบาลไทยให้ทหารญี่ปุ่นใช้จ่ายระหว่างอยู่ในประเทศไทย (Bangkok Times 25 มิถุนายน พ.ศ. 2485 อ้างถึงใน แกมสุข นุ่มนนท์, 2520, หน้า 141) ในขณะที่เดียวกันเกิดภาวะการขาดแคลนสินค้าที่รุนแรง เนื่องจากไทยต้องซื้อสินค้าต่างประเทศจากญี่ปุ่นเท่านั้น

นอกจากนี้ในปลายปีพ.ศ. 2485 ขณะที่คนไทยกำลังเผชิญกับภาวะของสงครามโลกครั้งที่สองที่ต้องคำนึงถึงชีวิตความเป็นอยู่ ความปลอดภัย และการเผชิญกับปัญหาภาวะขาดแคลนสินค้าอย่างหนัก ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่อย่างรุนแรงขึ้นแถบภาคกลางในหลายจังหวัดรวมถึงกรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนข้าวและอาหาร ราษฎรมีความยากลำบากในการจัดซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภค (พจ.สร.0201/9 "รัฐบาลญี่ปุ่นและชาวต่างประเทศกับข้าราชาการไทยในต่างประเทศแสดงความเสียใจและช่วยบรรเทาทุกข์ผู้ประสบอุทกภัย") ผู้นำรัฐบาลย่อมต้องหาวิธีแก้ไขปัญหาค่าความเดือดร้อนให้แก่คนในชาติที่ต้องเผชิญภาวะอาหารขาดแคลนในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง รวมทั้งปัญหาที่เกิดจาก

อุทกภัย และวิธีการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้ราษฎรหันมาทำสวนครัวเพื่อใช้บริโภคในแต่ละครัวเรือน นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว การส่งเสริมให้ทำสวนครัวยังเป็นการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมให้คนไทยหันมารับประทานและประกอบอาชีพขายกล้วยเดี่ยวด้วยการนำผลผลิตในครัวเรือนมาประกอบเป็นกล้วยเดี่ยว จากการเล่าเรื่องราวในอดีตที่เขียนจากการบอกเล่าของ ส.พลายน้อยได้บรรยายว่าในยุคสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลให้การส่งเสริมเรียนรู้การปลูกผักสวนครัว ในโรงเรียนมีหลักสูตรการปลูกพืชผักสวนครัวและให้นักเรียนทำแปลงผัก ซึ่งเป็นแนวทางที่รัฐต้องการให้พลเมืองรู้จักการพึ่งตนเองและนำผลผลิตมาประกอบเป็นกล้วยเดี่ยวเพื่อขายและเพื่อบริโภค(ส.พลายน้อย, 2550, หน้า 148-149)

จากการศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกรรมรงค์ให้คนไทยปลูกพืชผักสวนครัวที่ผ่านมาส่วนใหญ่แล้วเป็นการให้ภาพการกรรมรงค์การทำสวนครัว ว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสร้างชาติของสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงครามในลักษณะที่เป็นภาพใหญ่ อันเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐ แต่ยังไม่มีการศึกษาให้รายละเอียดข้อมูลในเชิงลึก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกรรมรงค์ส่งเสริมให้คนไทยปลูกพืชผักสวนครัว รัฐบาลมีแนวคิด นโยบาย และวิธีการดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การดำเนินงานดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนและแนวทางในการส่งเสริมคนไทยในสังคมปัจจุบันให้ทำสวนครัวได้มากน้อยเพียงใด

ผลการวิจัย

ผลของการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการรณรงค์ให้คนไทยทำสวนครัวในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น เป็นการดำเนินงานที่สืบเนื่องจากรัฐบาลพันเอกพลพลพยุหเสนา ที่มีการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ราษฎร ให้สามารถพึ่งพาตนเองด้วยการทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลคณะราษฎรใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ตั้งแต่ภายหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (เดชา ศิริภัทร, 2541 หน้า 2)

เมื่อรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามบริหารประเทศในช่วง พ.ศ. 2481-2487 ภายใต้กรอบนโยบายสร้างชาติที่ มุ่งให้ความสำคัญกับพลเมืองในชาติทุกคน ต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่การสร้างชาติ และหน้าที่สำคัญของพลเมืองในยุคของการสร้างชาติคือ การรู้จักสร้างตนเอง ได้แก่ รู้จักประกอบอาชีพ มีวัฒนธรรม และมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง เป็นต้น ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนครัว นอกจากเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องจากรัฐบาลพระยาพลพลพยุหเสนาแล้วยังเป็นการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายสร้างชาติ โดยเฉพาะนโยบายสร้างชาติด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีลักษณะเป็นนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม ที่เน้นหลักเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งชาวต่างชาติโดยเฉพาะคนจีน

ความสัมพันธ์ของการส่งเสริมการทำสวนครัวกับนโยบายสร้างชาติจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลประกาศกฎหมายให้ร่วมกันสร้างชาติในรูปของรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ คือรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 ว่าด้วยการชักชวนให้คนไทยนิยมไทยด้วยการใช้เครื่องอุปโภคและบริโภคของคนไทย มีสาระสำคัญประการหนึ่งคือ “ชาวไทยพึงพยายามบริโภคแต่อาหารอันปรุง

จากสิ่งซึ่งมีกำเนิดหรือทำขึ้นในประเทศไทย” โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482 และฉบับที่ 7 ชักชวนให้คนไทยสร้างชาติ ด้วยการประกอบอาชีพทุกชนิดที่จะนำความสมบูรณ์มาให้แก่ชาติในที่สุด โดยเริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัวโดยใช้เวลาว่างทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2482 รวมทั้งรื้อฟื้นฉบับที่ 11 ว่าด้วยเรื่องกิจวัตรประจำวันของคนไทย ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2484 ในข้อที่ 3 คนชาวไทยพึงตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ประกอบกิจการงานของตนโดยไม่ทอดทิ้งและหลีกเลี่ยงกัน...ควรออกกำลังกายโดยการเล่นกีฬาากลางแจ้งวันหนึ่งอย่างน้อย 1 ชั่วโมงหรือประกอบงานอื่นๆ เช่น ทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ หรือปลูกต้นไม้ (ชาญ อังศุโชติ, 2540, หน้า 181-186)

รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตราพระราชบัญญัติการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์เพื่อประโยชน์แห่งครัวเรือน ขึ้นในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2482 มีเนื้อหากำหนดให้เจ้าของบ้านซึ่งมีที่ดินอยู่นอกเขตเทศบาล ต้องมีหน้าที่จัดทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ ตามชนิดที่กรมการอำเภอในเขตนั้นกำหนดไว้ หากไม่ทำตามจะถูกลงโทษปรับไม่เกิน 12 บาท (ราชกิจจานุเบกษา, 2482, หน้า 1323-1327) และจากพระราชบัญญัติการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์ พ.ศ. 2482 นี้เองที่มีผลทำให้คนไทยทำสวนครัวกันทั่วประเทศ และเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานเผยแพร่ทั่วประเทศอย่างเป็นทางการ เป็นการบังคับใช้กับทุกครัวเรือนให้ทำสวนครัว

ในเวลาต่อมาเมื่อประเทศไทยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สอง ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากภาวะสงครามเกิดการขาดแคลนอาหาร ราษฎรเกิดความยากลำบาก ผู้นำรัฐบาลจึงต้องพยายามหาวิธีแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อน

ให้แก่คนในชาติ วิธีการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้ราษฎรหันมาทำสวนครัว ดังคำกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังนี้

.....ผู้ภัยจากการขาดอาหารการกิน ท่านต้องเก็บเสบียงอาหารของท่านไว้กินให้เพียงพอ ตามที่ท่านจะสามารถทำได้ ถ้าท่านบริโภคเกินอัตราจนหมดสิ้นไปเสียแล้ว ท่านจะร้องขอต่อรัฐบาลหรือต่อใครๆอีกไม่ได้ เพราะไม่รู้จะเอามาจากไหนให้ท่าน สิ่งสำคัญที่ท่านจะไม่อดตายและสู้กับภัยในข้อนี้ได้ คือทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ และอดออมไว้เท่านั้น มิฉะนั้นก็น่ากลัวว่าเราจะต้องอดตายสักวันหนึ่ง...
(คำปราศรัยท่านนายก, 2485, หน้า 1)

การดำเนินการดังกล่าวมีความเหมือนกับประเทศอื่นๆในสถานการณ์ของสงครามโลกที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ที่ประเทศต่างๆให้ความสำคัญกับการทำสวนครัวเพื่อป้องกันการขาดแคลนอาหาร ทั้งนี้เพราะแต่ละประเทศในเวลานั้นมีความเชื่อมั่นว่า อาหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่บ่งบอกถึงผลสำเร็จของการแพ้หรือชนะในสงคราม และเชื่อว่าวิธีการหนึ่งที่ใช้ต่อสู้ในการทำสงครามคือ การใช้ยุทธวิธีทำลายแหล่งอาหารของฝ่ายประเทศคู่สงคราม (เร่งรัดเรื่องการทำสวนครัว, 2485, หน้า 1) ดังนั้นทุกประเทศต้องมีแหล่งอาหารที่เพียงพอกับความต้องการของคนในชาติ เช่น ประเทศอังกฤษ บุคคลในพระราชวงศ์ได้รณรงค์ทำสวนครัวเป็นตัวอย่างแก่ราษฎรในพระราชวังบัคกิงแฮม ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น นางเอลิเนอร์ รูสเวลต์ ภริยาของอดีตประธานาธิบดีแฟรงกลิน รูสเวลต์ ทำสวนผัก “วิกตอรี การ์เดน” (Victory garden) เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่คนในชาติเช่นเดียวกัน (สุภาพ, 2552, หน้า 1)

ในระหว่างเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในภาคกลางหลายจังหวัดรวมถึงกรุงเทพมหานครใน พ.ศ. 2485 รัฐบาลมีนโยบายรณรงค์ให้คนไทยหันมารับประทานและประกอบอาชีพขายก๋วยเตี๋ยว การ

ส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนครัว จึงเป็นนโยบายที่มีช่วยสนับสนุนนโยบายส่งเสริมให้คนไทยหันมารับประทานและประกอบอาชีพขายก๋วยเตี๋ยวด้วยการนำพืชผักซึ่งเป็นผลผลิตในครัวเรือนมาประกอบเป็นก๋วยเตี๋ยว ซึ่งได้แก่ ผักชี ต้นหอม พริก เป็นต้น (ก๋วยเตี๋ยว, 2485, หน้า 3) รวมทั้งถ่วงอกที่มีการส่งเสริมให้คนไทยเพาะถ่วงอกไว้กินภายในครอบครัวร่วมกับผักสวนครัวอื่นๆ และใช้ประกอบการทำก๋วยเตี๋ยว อีกทั้งสนับสนุนให้มีการเพาะขายเพื่อเป็นอีกหนึ่งอาชีพของคนไทย และยังมีแนวคิดส่งเสริมให้มีการเพาะถ่วงอกเพื่อให้มีปริมาณจำนวนมาก จนสามารถเป็นสินค้าพืชผักส่งออกที่สำคัญของไทย ดังคำขวัญ “เพาะถ่วงอกขายเพื่อนบ้านเท่านั้นหมดจน” (ประภัสสร เสวิกุล, 2551, หน้า 4) ความสำคัญของถ่วงอกดำเนินมาถึงปัจจุบัน ที่ยังคงเป็นส่วนประกอบสำคัญมากกว่าผักอื่นๆ ของก๋วยเตี๋ยว และเป็นผลผลิตที่ทำให้เกิดเงินหมุนเวียนภายในประเทศจนถึงทุกวันนี้

การดำเนินการรณรงค์ให้ราษฎรทำสวนครัวของรัฐบาล เพื่อให้บรรลุนโยบายสงคั่นนั้นเริ่มจากการใช้กลไกอำนาจรัฐดำเนินการแต่งตั้ง “คณะกรรมการส่งเสริมการทำสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์” เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ในการจัด

ทำหนังสือ “คำแนะนำว่าด้วยการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์” ขึ้นเพื่อเผยแพร่แจกจ่ายแก่ราษฎรทั่วไป (เดชา ศิริภัทร, 2541, หน้า 2) พร้อมกันนั้นได้มอบหมายให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ รับนโยบายจากรัฐบาลไปปฏิบัติแล้วมอบต่อไปยังคณะกรรมการจังหวัดซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ดูแลแล้วส่งต่อไปยังอำเภอ อำเภอส่งไปยังกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามลำดับลงมา (ผานิต รวมศิลป์, 2520, หน้า 73)

หน่วยงานหลักคือกระทรวงมหาดไทยออกคำสั่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการจังหวัดทุกจังหวัด เรื่องการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์ให้ทำอย่างจริงจังและเกิดผลจริงไม่เพียงการชี้แจงแนะนำส่งเสริมเท่านั้น "แม้จะต้องเคี่ยวเข็ญ บังคับกันก็ต้องกระทำ ให้ราษฎรลงมือทำเป็นตัวอย่าง หากข้าราชการไม่ทำจะมีความผิดตามกฎหมายว่าไม่เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา รวมทั้งครู ประชาบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และพนักงานเทศบาล เป็นต้น" (เดชา ศิริภัทร, 2541, หน้า 2) หัวหน้าครอบครัวจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ตามชนิดที่กรรมการอำเภอแต่ละแห่งกำหนดขึ้น นอกจากนี้ยังมีคำสั่งให้จังหวัดต่างๆ จัดการสอนการทำสวนครัวในแต่ละจังหวัด โดยใช้หลักสูตรและแบบเรียนของชั้นประถมศึกษา จัดสอนที่โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนประชาบาลและโรงเรียนรัฐบาล โดยให้ครูประจำโรงเรียนเหล่านั้นเป็นผู้สอน และย้ำให้ทุกฝ่ายที่จัดถือว่าเป็นการร่วมมือช่วยเหลือและช่วยกันสร้างชาติ (ก้วยเตียว, 2485, หน้า 3)

รัฐบาลจัดให้มีการอบรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นที่โรงเรียนข้าราชการฝ่ายปกครอง โดยนายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญด้วยการเป็นผู้เปิดการอบรมด้วยตนเอง ในการอบรมแต่ละครั้งจะมีการอบรมเรื่องต่างๆ หลายอย่างเพื่อให้ผู้ปกครองระดับ

ท้องถิ่นเข้าใจอย่างถูกต้องตรงกันและดูแลชี้แจงให้การปฏิบัติตามนโยบายดำเนินไปจนบรรลุความสำเร็จตามที่รัฐต้องการ เช่น การจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ การกำหนดและกวดขันให้ราษฎรทำสวนครัว (ผานิต รวมศิลป์, 2520, หน้า 74)

หน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทในการโฆษณาชักชวน คือกรมโฆษณาการ ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ออกข่าวทางวิทยุกระจายเสียง รายการสนทนานายมัน-นายคง ซึ่งจัดโดยนายสังข์ พัดโนทัย (มัน ชูชาติ) และนายคงศักดิ์ ขำศิริ (คง รักไทย) เป็นประจำทุกวัน ชักชวน ปลุกใจคนไทยให้ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ส่วนในด้านหนังสือพิมพ์นั้น รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือเช่นเดียวกันในการเผยแพร่ นโยบาย คำปราศรัย ของนายกรัฐมนตรี (ผานิต รวมศิลป์, 2520, หน้า 61) กิจกรรมที่รัฐบาลดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างมากคือ การจัดการประกวดเพื่อส่งเสริมการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์และการค้าเบ็ดเตล็ด หรือที่เรียกว่า การประกวด ส.ก.ค มีการประกวดพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์บก สัตว์น้ำ การประดิษฐ์ของชำ ผู้ที่ส่งเข้าประกวดจะได้รับบัตรช่วยชาติ ซึ่งมีการโฆษณาชักชวนเพื่อรางวัล ดังนี้

.... บัตรนี้เป็นบัตรเกียรติยศ เอาไว้ติดประดับบ้านว่าในยามคับขันนี้ เราผู้เป็นพลเมืองดีก็มีส่วนช่วยชาติ เลขที่ในบัตรทุกๆ บัตร จะกลายเป็นเลขเสี่ยงโชครับรางวัลชั้นต่างๆ ยิ่งใครประกวดหลายประเภท ก็ยิ่งมีโอกาสที่จะถูกสลากรางวัลมากขึ้น.... (พจน.สร.0201.18.1/4 “เรื่องบทสนทนาระหว่างนาย มั่นกับนายคง แสดงวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2485”)

นอกจากนี้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังสั่งให้กระทรวงมหาดไทยสั่งให้ทุกอำเภอร่วมกันจัดให้มีตลาดนัดและการประกวด การทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง (อ.พิบูลสงคราม, 2518 หน้า 180) ผู้ที่ปฏิบัติตามรัฐบาลในกิจกรรมที่รัฐได้ส่งเสริมดำเนินการเหล่านี้ จะได้รับมอบเข็มรางวัลสวนครัวซึ่งทำด้วยโลหะเงิน (เข็มรางวัลสวนครัวในสมัยจอมพล ป., 2554, หน้า 1)

ภาพเข็มรางวัลสวนครัวสมัย

จอมพล ป พิบูลสงคราม

จาก <http://www.bloggang.com/>

เมื่อภาวะของสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรง รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้ความสำคัญกับการทำสวนครัวมากขึ้น การดำเนินการโดยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นผู้สั่งการเน้นย้ำ และเร่งรัดด้วยตนเอง โดยให้หน่วยงานกรมโฆษณาการเผยแพร่ให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของการทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์มากขึ้น

(เร่งรัดการทำสวนครัว, 2485, หน้า 1) มีการกำหนดให้วันที่ 14 กรกฎาคมซึ่งตรงกับวันเกิดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นวันหยุดราชการ เพื่อให้เวลาว่างแก่ข้าราชการทุกบ้านทุกครัวเรือนทำสวนครัวเลี้ยงสัตว์ (วันเกิดท่านนายก, 2485, หน้า 4) นอกจากนี้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังมีคำสั่งให้กระทรวงเกษตรธิการทำสมุดคู่มือพร้อมด้วยรูปถ่ายประกอบ แสดงวิธีทำสวนครัวและกำหนดพืชผักสวนครัวที่ควรปลูก เพื่อแจกแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎร (อ.พิบูลสงคราม, 2518, หน้า 165-166) แม้แต่ตามหน่วยทหารจอมพล ป. พิบูลสงครามมีคำสั่งให้ข้าราชการทหารทุกคน ทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ใครทำจนไม่ต้องซื้ออาหารกินจะได้รับรางวัลเป็นระยะทุก 6 เดือน (อ.พิบูลสงคราม, 2518, หน้า 310) การเร่งรัดให้ทำสวนครัวจึงเป็นการเตรียมการไม่ให้คนไทยต้องประสบกับการขาดแคลนอาหารในภาวะของสงคราม (คำปราศรัยท่านนายก, 2485, หน้า 1) ผู้นำต้องพยายามแก้ปัญหาการดำรงชีวิตของพลเมืองในภาวะความทุกข์ยากลำบากที่เกิดขึ้น

การรณรงค์ให้คนไทยทำสวนครัวในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น มีผลให้คนไทยทำสวนครัวกันทั่วประเทศ แม้จะหมดยุคสมัยของการสร้างชาติภายใต้การนำของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ยังส่งผลอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยภายใต้การนำของรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2504 ที่มุ่งการผลิตสินค้าเพื่อ

การส่งออก และเปลี่ยนประเทศจากโครงสร้างการผลิตเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม วิธีการดำเนินชีวิตของคนไทยจึงเปลี่ยนไป ทำให้การทำสวนครัวเสื่อมความนิยมลง และเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจร้ายแรงใน พ.ศ. 2540 ประเทศไทยต้องประสบปัญหาการเงินและการคลัง การส่งเสริมให้คนไทยปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อเป็นการลดรายจ่ายในการซื้อพืชผักบริโภค และเป็นการประหยัดในยุควิกฤตทางเศรษฐกิจ จึงกลับมาได้รับความนิยม จะเห็นได้จากภาครัฐโดยกระทรวงมหาดไทยได้จัดทำหนังสือ “คู่มือนิเทศงานการช่วยเหลือประชาชน ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ” ซึ่งมีมาตรการส่งเสริมการทำสวนครัวเพื่อลดรายจ่าย และหากมีผลผลิตเหลือก็สามารถจำหน่ายได้ (เดชา ศิริภัทร, 2541, หน้า 3)

การสนับสนุนให้ราษฎรทำสวนครัวในยุคการสร้างชาติของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น สามารถเทียบเคียงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีความแตกต่างของบริบทและเงื่อนไข การทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ในยุคการสร้างชาติถูกกระตุ้นด้วยความรู้สึกชาตินิยม พลเมืองทุกคนคือหน่วยสำคัญของชาติ ต้องรู้จักสร้างตนเองเพื่อนำไปสู่การสร้างชาติ กินของไทยและใช้ของไทย ท่ามกลางสถานการณ์ภาวะสงคราม เศรษฐกิจตกต่ำ อีกทั้งยังต้องเผชิญกับอุทกภัยครั้งใหญ่ที่รุนแรง รัฐบาลจึงดำเนินนโยบายเริ่มจากพลเมืองที่ต้องพึ่งตนเอง

ส่วนการดำเนินวิถีชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนไทยบางส่วนในปัจจุบัน นั้น อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยม ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีจุดเริ่มต้นเกิดขึ้นในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อเริ่มพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2504 โดยมีแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะทุนนิยมเสรี สนับสนุน

ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนพัฒนาการผลิตด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งแตกต่างกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบลัทธิชาตินิยมของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วง พ.ศ. 2481-2487

เมื่อสังคมไทยปัจจุบันกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตอาหารราคาแพง ภาวะค่าครองชีพสูง และผู้บริโภคมีอัตราการเสี่ยงต่อการบริโภคสารพิษที่อยู่ในพืชผัก ส่งผลให้ได้รับสารเคมีสะสมอยู่ในร่างกาย ทำให้เกิดโรคร้ายต่างๆ ด้วยสาเหตุเหล่านี้ ในปัจจุบันภาครัฐจึงมีนโยบายให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจดำเนินการส่งเสริมจัดทำโครงการปลูกพืชผักสวนครัว โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เพื่อให้ประชาชนรู้จักการประหยัดลดการใช้จ่าย ตลอดจนให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพ (จรัญ วรรณศิริ, 2555, หน้า 1)

ดังนั้น หน่วยงานของรัฐบาลได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำสวนครัว กระทรวงศึกษาธิการที่สั่งการให้โรงเรียนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจัดทำโครงการปลูกผักสวนครัว เพื่อเป็นอาหารกลางวันให้นักเรียน อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกค่านิยมการประหยัด และการตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาพ กรมการพัฒนาชุมชน กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาชุมชนทุกระดับจัดอบรม จัดทำเอกสารทางวิชาการเกษตร ได้แก่ คู่มือปลูกผักสวนครัว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.) และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวอย่างส่วนหนึ่งของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้มีการทำสวนครัว

ภายใต้สถานการณ์วิกฤตอาหารราคาแพง ค่าครองชีพสูง และการรับสารพิษจากการบริโภคพืชผัก คนไทยส่วนหนึ่งได้หันมาเพาะปลูกพืชผักสวนครัว และได้ขยายวงกว้างมากขึ้นเรื่อยๆ มีการปลูกผักรอบบ้าน ปลูกบนดาดฟ้า ความรู้ในการทำสวนครัวถูกถ่ายทอดผ่านสื่อสาธารณะผ่านเว็บไซต์ มีการแบ่งปันในเครือข่ายทางสังคมทุกรูปแบบ ตัวอย่างเช่น การมีเว็บไซต์สวนผักคนเมือง ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นเจ้าของ และมีเครือข่ายในกรุงเทพฯ ปริมาณมากมายถือเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ของคนเมือง (ณัชฐนนท์ ทวีสิน, 2556, หน้า 5-6) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การดำเนินการในลักษณะการรณรงค์ทั่วประเทศก็ยังไม่เกิดขึ้น

หากจะมีการนำรูปแบบวิธีการดำเนินการสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมาใช้เป็นแบบอย่างในการส่งเสริมให้คนไทยปัจจุบันปลูกพืชผักสวนครัวนั้น รัฐบาลสามารถศึกษาเป็นบทเรียนและนำไปเป็นแบบอย่างได้หลายประการ ดังนี้

1. การใช้วิธีการรณรงค์ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำสวนครัวเพื่อให้ลงมือปฏิบัติ โดยเริ่มตั้งแต่การใช้สื่อบุคคล ดังจะเห็นว่าในอดีตนั้นผู้นำประเทศจอมพล ป. พิบูลสงครามได้พูดเน้นย้ำในโอกาสสำคัญต่างๆ และยังคงติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ รัฐบาลปัจจุบันสามารถใช้สื่อบุคคล เช่น ผู้นำประเทศหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมประชาสัมพันธ์แนวคิดการทำสวนครัวให้แพร่หลาย
2. การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แม้ว่าจะเป็นดำเนินการโดยใช้อำนาจรัฐเพื่อให้

บรรลุนิติประสงค์ภายใต้บริบทของการปกครองในลักษณะการใช้อำนาจเผด็จการทหารของผู้นำ ซึ่งรัฐบาลสามารถควบคุมสื่อเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในปัจจุบันผู้นำและภาครัฐไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ เนื่องจากอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่รัฐบาลปัจจุบันมีความได้เปรียบในการใช้สื่อที่มีมากมายหลายประเภท ในการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกพืชผักสวนครัว โดยการใช้สื่อมวลชนทุกประเภทได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ โดยเฉพาะสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ จัดเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารมากที่สุด เนื่องจากสามารถเห็นภาพเคลื่อนไหวและได้ยินเสียง ทำให้การรับรู้เป็นไปอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพเข้าถึงสาธารณชนอย่างกว้างขวางทั้งในเมืองหลวงและในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ นอกจากนี้ รัฐบาลยังสามารถใช้สื่อสมัยใหม่คืออินเทอร์เน็ตในการจัดทำเป็นเว็บไซต์เพื่อให้ผู้ใช้ติดตามข้อมูลต่างๆ ได้

3. การจัดกิจกรรมซึ่งรัฐบาลในอดีตเคยใช้จัดดำเนินการโดยหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เช่น ฝึกอบรม การจัดแสดง วิธีการทำสวนครัว และจัดการประกวดผลผลิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสื่อกิจกรรมที่ช่วยรณรงค์และส่งเสริม ในปัจจุบันการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีความหมายขยายขอบเขตกว้างขวางไปถึงกิจกรรมที่สามารถสื่อความรู้สึกนึกคิด ความรู้ อารมณ์ และเรื่องราวข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมาย สื่อประเภทกิจกรรมสามารถจัดได้มากมาย

หลายรูปแบบ เช่น การจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม การแลกเปลี่ยน การสาธิต การจัด รื้อขบวน การจัดนิทรรศการ การจัดแสดง การจัดกิจกรรมทางการศึกษา และการจัด กิจกรรมเสริมอาชีพ เป็นต้น สื่อกิจกรรมนี้ สามารถปรับปรุงดัดแปลง แก้ไขให้ยืดหยุ่น เหมาะสมกับโอกาสและสถานการณ์ (กระจอกข้าว, 2551, หน้า 1-5) และสื่อ กิจกรรมที่ภาครัฐควรจัดให้มีอย่างต่อเนื่อง คือ การประกวดที่มีการให้รางวัลเพื่อเป็น กำลังใจและเป็นทุนส่งเสริมให้แก่ผู้ทำสวน ครั้ว

4. การดำเนินงานที่มีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ กระทรวง และส่วนราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานของรัฐในอดีตสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ปฏิบัติเป็นอย่างดีให้แก่ราษฎร ถึงแม้ว่าในปัจจุบันภาครัฐดำเนินงานเป็น ตัวอย่าง แต่ยังมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับ จำนวนหน่วยงานทั้งหมดของรัฐที่มีอยู่

การทำสวนครั้วเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของคน ไทยที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาอย่างช้านาน หาก แต่ในยุคการสร้างชาติภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น กิจกรรมดังกล่าวได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจังใน ลักษณะนโยบายระดับชาติที่มีการบังคับใช้โดย ออกเป็นพระราชบัญญัติการทำสวนครั้วและการ เลี้ยงสัตว์ เพื่อประโยชน์แห่งครั้วเรือน พ.ศ. 2482 และยังมีการณรงค์ให้คนไทยทั่วประเทศปฏิบัติตาม ดังนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลตระหนักถึง ความสำคัญ และต้องการนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหา เศรษฐกิจของชาติในขณะนั้น ในสังคมปัจจุบันที่ ประเทศกำลังอยู่ในภาวะเกิดปัญหาเศรษฐกิจเช่น เดียวกัน หากรัฐบาลรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยหัน

มาสนใจปลูกพืชผักสวนครั้วอย่างจริงจัง ก็น่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยให้คนไทยผ่านพ้น สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจไปได้

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยทำให้เห็นสังคมอีกหนึ่งมิติ ในยุคการสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงระหว่างพ.ศ. 2481-2487 ว่ามีการรณรงค์ ให้คนไทยทำสวนครั้วเป็นครั้งแรกในสังคมไทย การ ดำเนินการดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับนโยบาย สร้างชาติซึ่งเป็นนโยบายหลักที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามใช้ในการบริหารประเทศ โดยเฉพาะ นโยบายสร้างชาติด้านเศรษฐกิจ ที่เน้นหลัก เศรษฐกิจแบบชาตินิยมคือการพึ่งพาตนเอง ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ราษฎรต้องประสบ กับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ภาวะเงินเฟ้อ ขาดแคลน อาหารและเครื่องอุปโภค อีกทั้งราษฎรในจังหวัด ภาคกลางต้องประสบอุทกภัยที่รุนแรงใน พ.ศ. 2485 ในสถานการณ์เช่นนี้ ทำให้ผู้นำ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้นโยบายเร่งรัดให้คนไทยทำสวน ครั้ว ด้วยเหตุผลสำคัญคือ เพื่อป้องกันภาวะ ขาดแคลนอาหารของประเทศ

ผลจากการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมา อภิปรายได้ว่า ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง แม้ ราษฎรจะไม่ต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลน อาหาร แต่ความนิยมในแต่ละครั้วเรือนที่มีการทำ สวนครั้วสืบเนื่องมาตั้งแต่การรณรงค์ส่งเสริมใน สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามก็ยังคงเกิดขึ้น อย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ เพราะแบบแผนการดำรง ชีวิตของคนไทยก่อนเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 ยังอยู่ใน ระบบเศรษฐกิจแบบโครงสร้างการผลิตแบบ เกษตรกรรม การทำสวนครั้วจึงยังคงได้รับการ ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง แต่ได้ลดน้อยลงเรื่อยมาเมื่อ

รัฐบาลสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 และรัฐบาลรุ่นหลังได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับต่างๆ ต่อมาโดยลำดับ ที่มุ่งเน้นส่งเสริมการผลิตในส่วนภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้ชาวนาทยอพยพเข้าสู่เมือง เกิดสังคมเมืองที่ความเจริญกระจุกตัวอยู่เพียงในส่วนกลาง วิธีการดำรงชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลง ผู้คนส่วนใหญ่หันมาพึ่งพาตลาด และสะดวกที่จะซื้อสินค้ามากกว่าผลิตเอง

เมื่อประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงใน พ.ศ. 2540 ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและความยากจนขึ้นในสังคมอันเป็นผลของการพัฒนาประเทศอย่างรีบเร่ง โดยเน้นความสำคัญในส่วน ของ ภาค เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม ท่ามกลางภาวะปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงคิดริเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2525 จึงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และถูกนำมาปรับใช้เพื่อบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกไปสู่การพัฒนาประเทศ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมอย่างรอบด้าน และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) นับเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับแรกที่ได้ อันเชิญแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังคงใช้เป็นกรอบ

ให้แก่การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และว่าด้วยการเตรียมความพร้อมของคนและระบบภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การส่งเสริมให้คนไทยทำสวนครัวนับเป็นสิ่งที่ดีสอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้ความสำคัญกับการรู้จักพึ่งตนเองเป็นหลัก รู้จักการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการประหยัดที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นการสร้างรายได้ลดรายจ่าย เกิดการออม ไม่ก่อหนี้สินให้เกิดขึ้น ประชาชนมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนพอเพียง นับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขสภาพปัญหาเศรษฐกิจ

แต่อย่างไรก็ตาม จากการที่ทิศทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของไทย ที่มุ่งคำนึงถึงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและมุ่งสู่สังคมอุตสาหกรรม ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมากมาย โดยเฉพาะวิถีชีวิตและค่านิยมในการบริโภคของคนไทยที่ตกอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งตลาดเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านอาหาร และเผชิญต่อปัญหาวิกฤตอาหารโลก (World Food Crisis) ซึ่งเป็นปัญหาระดับโลกที่กำลังเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากผลผลิตทางการเกษตรที่ตกต่ำลง ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ประชากรทั่วโลกเพิ่มขึ้น และราคาอาหารเปลี่ยนแปลงผันผวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก จนทำให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคง

ทางการเมืองและเศรษฐกิจ นอกจากนี้สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง มาจากปัญหาภาคการเกษตรที่ถูกปรับเปลี่ยนจากการเกษตรแบบผสมผสานเป็นการเกษตรขนาดใหญ่ที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทำให้ต้องสิ้นเปลืองปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และแหล่งน้ำ (บัญชา แสงหิรัญ, 2551, หน้า 1-2)

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือเรื่องความมั่นคงทางอาหาร (Food security) ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญและหาวิธีจัดการเพื่อความอยู่รอดของประชากรในประเทศ ความมั่นคงทางอาหารไม่ได้มีเพียงมิติด้านการผลิตอาหารให้ได้มากขึ้นเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับประเด็นอื่นๆ เช่น การเข้าถึงอาหาร การผลิตอาหารให้ได้ปริมาณสม่ำเสมอ ความปลอดภัยทางอาหาร ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน รวมถึงบริบทแวดล้อมอื่นๆ ของความมั่นคงทางอาหาร เช่น การพัฒนา การลดปัญหาความยากจน สถานการณ์ความเสี่ยง ความเปราะบาง การพึ่งพาตนเองและการพัฒนาชุมชน เป็นต้น (วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์, มปป, หน้า 1-3) ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว ประเทศไทยกำลังเผชิญวิกฤตความมั่นคงทางอาหาร และสาเหตุประการหนึ่งในด้านความปลอดภัยทางอาหาร คือประเทศไทยมีอัตราการนำเข้าสารเคมีเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มประเทศอาเซียน และผลจากการใช้สารเคมีจำนวนมากนี้เอง เป็นเหตุทำให้เมื่อตรวจวัดเลือดของเกษตรกรพบปริมาณสารเคมีในเลือดสูงกว่ามาตรฐาน ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคด้วย (ทีมข่าวการศึกษา, 2556, หน้า 1)

การทำสวนครัวเป็นแนวทางหนึ่งที่จะลดปัญหาวิกฤตอาหารโลกและความมั่นคงทางอาหาร ทั้งนี้เพราะสามารถทำให้พึ่งตนเองด้านอาหารได้มากขึ้น ทั้งยังทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหารโดยผ่านระบบการทำเกษตรกรรม เป็นการรักษามรดกพันธุพืช ทำให้เกิดแหล่งอาหารธรรมชาติ เกิดระบบแลก

เปลี่ยนพึ่งพากัน ถือได้ว่าเป็นการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นรากฐานด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่ระดับชุมชนให้มั่นคงถาวร คุณค่าของการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้เรียนรู้คุณประโยชน์ของการทำสวนครัวนานปีการ นอกจากสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจความยากจน ยังช่วยเสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรงทั้งกายและใจ ผู้บริโภคไม่ต้องระวังอันตรายจากสารเคมีต่างๆ เนื่องจากปลูกเอง ดูแลเอง และยังเป็นการสร้างนิสัยการกินเพื่อสุขภาพ ใช้ผักและผลไม้ที่เก็บจากสวนเป็นวัตถุดิบในการปรุงอาหาร ระยะทางของอาหารสั้นลง เพราะแหล่งผลิตอยู่ใกล้ อาหารจึงสดใหม่ ไม่เปลืองค่าขนส่ง เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว ในชุมชน สร้างความสำนึกให้รักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง หากทุกครัวเรือนทำสวนครัวย่อมเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและช่วยลดภาวะโลกร้อนด้วย

นอกจากนั้น การทำสวนครัวยังเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของเกษตรกรหลังประสบอุทกภัย เพราะถึงแม้น้ำจะลดแล้ว แต่เกษตรกรบางรายยังขาดแคลนน้ำที่จะเพาะปลูก โดยเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกข้าวนาปรังในช่วงเวลาที่ยังไม่สามารถทำนาได้ จึงต้องปลูกพืชใช้น้ำน้อยและได้ผลผลิตเร็วหรือพืชอายุสั้น ซึ่งคือพืชสวนครัวที่ให้ผลเร็วนั่นเอง (อำนวย กล้าหาญ, 2554, หน้า 1)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

นอกเหนือจากการเสนอแนะให้นำผลการวิจัยการรณรงค์ให้คนไทยทำสวนครัวในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมาใช้เป็นแบบอย่างแล้ว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

รัฐบาลควรมีนโยบายรณรงค์เผยแพร่แนวคิดและวิธีการปลูกผักสวนครัวอย่างเร่งด่วน

และจริงจัง เนื่องจากสังคมไทยกำลังอยู่สภาวะ
วิกฤตอาหารแพง

ในการศึกษาวิจัยที่ถูกจำกัดด้วยขอบเขต
การศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า งานวิจัยที่น่าจะ
ทำได้ในอนาคต คือการศึกษาเกี่ยวกับการทำสวน
เกษตรในเมือง เพราะกระแสของการปลูกผักสวน
ครัวในเขตเมืองและปริมณฑล เริ่มเป็นที่นิยมอย่าง
แพร่หลายในปัจจุบัน จึงควรศึกษาเกี่ยวกับการ
เติบโตของสวนเกษตรในเมือง เนื่องจากสวนเกษตร
ในเมืองเป็นหนึ่งในแนวทางทำเมืองให้น่าอยู่และมี
ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
ตลอดจนมีคุณค่าเชื่อมโยงกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียว
ความปลอดภัยของอาหาร ความมั่นคงทางอาหาร
ความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการของเสีย
ในเมือง (เช่น เอาน้ำโสโครกและสิ่งปฏิกูลมาใช้เป็น
ปุ๋ยและน้ำรดต้นไม้) เป็นต้น (กระทรวงทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554, หน้า 3)

เอกสารอ้างอิง

- ก้วยเตี้ยว. (11 พฤศจิกายน 2485). *ไทยใหม่*. หน้า 3.
- เข้มรางวัลสวนครัวในสมัยจอมพล ป. (2554). สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2556,
จาก <http://www.bloggang.com/>
- กระจอกข้าว. (2551). *การใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์*. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2556,
จาก www.okaynation.net.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). *เมื่อน้ำอยู่: สร้างบ้านปลูกเมืองด้วยสวนเกษตร*.
สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2556. จาก <http://www.aseangreenhub.in.th>.
- คำปราศรัยท่านนายก (1 กรกฎาคม 2485). *ไทยใหม่*. หน้า 1.
- จรัญ วรรณศิริ. (2555). *โครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษในครัวเรือนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แว่น อำเภอบัวราช จังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2556, จาก <http://maewan.go.th>
- ชาญ อังคุโชติ. (2540). *จอมพล ป.พิบูลสงครามครบรอบศตวรรษ 14 กรกฎาคม 2540*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2544). *ประวัติศาสตร์เมืองไทย 2475-2500*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ณัชพิมพ์ รัตนานนอก. (2555). *สวนผักในบ้าน กระแสปลูกเองกินเอง*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2556,
จาก www.matichon.co.th.
- ณัฏฐนท ทวีสิน. (2556). *Mind Responsibility: สวนผักไร้สารเคมี ไลฟ์สไตล์ใหม่ของคนเมือง*. สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2556, จาก <http://www.brandage.com>.
- เดชา ศิริภัทร. (2541). *สวนครัว ความมั่นคงทางอาหารในยุคไอเอ็มเอฟ*. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2556,
จาก <http://www.doctor.or.th>.
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2520). *จอมพล ป.พิบูลสงครามกับการสร้างชาติไทย พ.ศ. 2481-2487*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ทีมข่าวการศึกษา. (2556). *พบความมั่นคงทางอาหารไทยวิกฤต*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2556,
จาก <http://www.thairath.co.th>.
- เทศบาลตำบลบ้านดู่. (มปป). *ความเป็นมาของการปลูกพืชสวนครัว*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2556,
จาก <http://www.nmt.or.th>
- เทียมจันทร์ อำแหว. (2520). *บทบาททางการเมืองและการปกครองของจอมพล ป.พิบูลสงคราม (พ.ศ 2475 – 2487)*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัญชา แสงหิรัญ. (2551). *วิกฤตการณ์อาหารโลก*. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2556.
จาก <http://www.manager.co.th> ประภัศร เสวิกุล. (30 มิถุนายน 2551). *ว่าด้วยเรื่องผัดไทย*. *คมชัดลึก*, หน้า 4.

- ผานิต รวมศิลป์. (2520). นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2487, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ พุทธศักราช 2482. (26 ตุลาคม 2482). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 56 (ภาค 2), 1323-1327.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2519). นโยบายของรัฐที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475 -2500), วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน. (มปป.). *การทำเกษตรกรรมยั่งยืนรูปแบบต่างๆ เกษตรทฤษฎีใหม่*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2556, จาก www.sathai.org.
- เร่งรัดการทำสวนครัว. (13 มกราคม 2485). *ไทยใหม่*, หน้า 1.
- วันเกิดท่านนายก. (10 กรกฎาคม 2485). *ไทยใหม่*, หน้า 4.
- วีรลพัชร ประเสริฐศักดิ์. (มปป.). *แนวคิดและค่านิยมของความมั่นคงทางอาหาร*. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2556, จาก www.polsci.tu.ac.th/fileupload/36/24.pdf
- ส.พลายน้อย. (2553). *วันก่อนคืนเก่า*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- สุภาพ. (2552). *ควีนอังกฤษทรงรักปลูกผักสวนครัว*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2556, จาก <http://www.thaipost.net/node/6214>.
- สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีกล่าวทางวิทยุกระจายเสียงแก่ประชาชนชาวไทยทั้งมวล. อภิรักษ์จิตสมัยแห่งงานเฉลิมฉลองวันชาติ 24 มิถุนายน 2483 ณ วิทยุกระจายเสียงลพบุรี. (2483). *ข่าวโฆษณาการ*, 3, หน้า 823.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. *สร.0201.2/9* เรื่อง รัฐบาลญี่ปุ่นและชาวต่างประเทศกับข้าราชการไทยในต่างประเทศแสดงความเสียใจและช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ประสบอุทกภัย พ.ศ. 2485.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. *สร.0201.35/1* เรื่อง คำวิงวอนของนายกรัฐมนตรีแด่พี่น้องสตรีไทย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2484.
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. *สร.0201.18.1/4* เรื่อง บทสนทนาระหว่างนายมั่นกับนายคงแสดงวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2485.
- อ.พิบูลสงคราม. (2518). *จอมพล ป. พิบูลสงคราม เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มนตรี.
- อ.พิบูลสงคราม. (2518). *จอมพล ป. พิบูลสงคราม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์.
- อำนาจ กล่าวหาญ. (2554). *ปลูกพืชอายุสั้น อยู่อย่างพอเพียงทางเลือกของเกษตรกรหลังน้ำลด*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2556, จาก <http://glamdring.baac.or.th>.